

פרוטוקול מס' 46 / ג

מיסיבת ועדת החינוך והתרבות שהתקיימה ביום  
ד', ח' סיון תשי"ד - 9.6.64, בשעה 8.30

בנוכח: חברי הוועדה  
ס. פרסיץ - היו"ר  
ס. כפרית  
ד. צברי  
א.ר. גאור  
כ. כהנא  
י. סמילנסקי  
ס. גרייך

מוזמנים:  
מר שריד - סגן מנהל משרד החינוך  
מר אבידור - סגן מנהל משרד החינוך  
מר שוחט - מפקח מחוז הצפון ומחוז חיפה

סדר-היום: 1. החינוך בגליל

היו"ר ס. פרסיץ: פותחת את הישיבה.

על מצב החינוך במחוז הצפון נשמע סקירה  
מפי מר שוחט, המפקח על מחוז זה.

מר שוחט:  
אני מבין שעלי יהיה למסור מעין דו"ח  
על מצב החינוך במחוז הצפון. אתחיל בתי  
הערות סוקרטיות: א) אני בעצם רק מס' ספקח מחוז הצפון, במחוז הצפון היה  
ספקח אחר שעזב. בחודש ינואר ועלי הוטל בראשית פברואר לסלא מקומי. לאור זה  
הדברים שנקבעו בראשית שנת הלימודים לא על דעתי נעשו, אינני אומר זאת  
כדי להסיר מעלי את האחריות, אלא אני קובע זאת כעובדה. הוא הדין לגבי  
התיכנון לעתיד, כי עומדים למנות ספקח חדש למחוז הצפון, ואז אסתפק בעבודת  
במחוז חיפה, בה אני מטמט בתפקיד זה מהיום הראשון שנקבע סידור זה.

(ב) מחוז הצפון סבל בראשית השנה מסחסור  
במפקחים. למעשה במחוז זה במשך כל שנת הלימודים עבדו 3 מפקחים במקום 5,  
רק בפברואר-מרס נקבע ספקח רביעי ועד היום חסר המפקח החמישי. יתכן שבימים  
הקרובים יתמנה ספקח חמישי.

אינני יודע בדיוק מה נדרש ממני, על כן  
אשתדל להתרכז בדברים כלליים, ולאחר מכן יוכלו חברי הוועדה להציב לי שאלות  
קונקרטיות.

מחוז הצפון הוא למעשה הגדול בארץ. הוא  
מקיף 6 עיריות - מהן אחת שאינה בטיפולנו, היא נצרת, באשר החינוך הערבי  
אינו נתון תחת פיקוחנו - 14 מועצות מקומיות, 13 מועצות אזוריות ו-24  
ישובים ללא הסתייכות מוניציפלית. אם להסוות למחוז חיפה, ההבדל הוא גדול  
מאד, כי בחיפה יש רק שתי עיריות.

בט"ח הכל יס במחוז זה 219 ישובים, הם מגוונים מאד וזהו הדבר האופייני למחוז הצפון. הערים הם למעשה עיירות, ואילו מספר גדול של ישובים הם קיבוצים. למעשה הקיבוצים קובעים בעצם את אופיו של מחוז זה, וכן גם מספר הרב של מושבי עולים חדשים, כפרי עבודה, מעברות וכו'.

מהו הרכב מוסדות החינוך? - במחוז זה יש בדרך-כלל 187 בתי-ספר יסודיים ו-70 בתי-ספר לנערים עובדים. 187 בתי-ספר אלה כוללים כאלף כתות - 961 כתה - בתוכן לומדים 25,481 תלמידים. באופן סמוצע מכילה כתה 25 תלמיד. דבר זה אינו צריך להפליא אותנו, מפני שמספר התלמידים בישובי עולים נמוך מאד, כיוון שהרכב האוכלוסייה הוא כזה שאין מספיק תלמידים לכתה.

מספר הטורים במחוז הצפון הוא 1097. אם לחלק את בתי הספר לפי צורות ההתישבות באחוזים, הרי מתוך 187 בתי-ספר כ-9% הם בערים - בית-שאן, טבריה, עכו צפת, שפרעם - 13% במושבי עולים. - ליתר דיוק: מושבי עולים חדשים - 13% בטועצות מקומיות, 6% במעברות וכ-60% בקיבוצים ומושבים ותיקים. אם מעניין אתכם, אוכל למסור את החלוקה המספרית של בתי-הספר: בערים - 18 בתי-ספר, בטועצות מקומיות - 24, בקיבוצים ובמושבים - 110, במעברות - 11, במושבי עולים וכפרי עבודה - 24. אני בכוונה מציין מספרים אלה, מפני שהם אופייניים למחוז הצפון, אשר גבולותיו הם: בדרום - עמק יזרעאל, במזרח - גבול הארץ, בצפון - גבול הארץ, במערב - ים התיכון מקריית ביאליק צפונה.

מיותר להדגיש כי שלשה גורמים קובעים את רמת החינוך והרגונו, והם: א) רמת הטורים; ב) מצב המבנים; ג) תוכנית הלימודים. אפשר להוסיף לזה גורמים מסויים כמו: הציבור במקום, היחסים עם הרשויות המקומיות וכו'. צקודות שאעמוד עליהן בהמשך דברי.

רמת הטורים. כשנתקבל חוק לימוד חובה עמד משרד החינוך בפני מצב של מחסור בטורים - מחסור טמטי, מבחינה מספרית, ומחסור בכוחות הוראה מתאימים, כלומר גם אם יש טורים השאלה היא באיזו מידה הם מתאימים לתפקידם מצד השכלתם והשפעתם הפדגוגית. פעולה רבה נעשתה במסך 4 השנים האחרונות על ידי הקמת קורסים וסמינריונים מזורזים, ואחרי כל אלה ידוע לכל שבשנת הלימודים הקודמת היה הכרח לפטר מספר גדול של טורים, אשר מבחינה פדגוגית לא זכרו להקלט. מטלה שפוטרנו באלצנו חלק לקבל בחזרה, לא קיבלנו את אלה שפוטרנו מטעמים פדגוגיים, אלא קיבלנו אלה שפוטרנו מטעמים אדמיניסטרטיביים - השכלה לא מספיקה וכד'. המצב במחוז היה כזה, שנאלצנו להחזיר למספר טורים שפוטרנו, אף על פי שהטורים ידעו שאינם מתאימים לתפקידם. הסיכוי היה שתוך שנתיים יוכסר חלק וחלק נפטר במסך הזמן.

מתוך מספר הכללי של טורים, 1097, עובדים בבתי-ספר טמלכתיים 866, מהם בלתי טוטמכים 335, כלומר כ-40% מבין הטורים בבתי הספר הטמלכתיים הם טורים בלתי טוטמכים. ואם אני אוסר בלתי טוטמכים, צריך להבדיל ביניהם שלשה סוגים של טורים בלתי טוטמכים: טורים שאינם טוטמכים לחלוטין - אין להם לא השכלה כללית, לא השכלה עברית ולא השכלה פדגוגית - טורים שהם בעלי השכלה כללית אבל אין להם השכלה עברית ופדגוגית, וטורים שהם בעלי השכלה כללית וגם בעלי השכלה עברית, אלא שאין להם השכלה פדגוגית. כידוע משרד החינוך מאפשר לטורים אלה להבחין במסך זמן מסויים במקצועות החובה, כדי שיוכלו להגיע למטיבות. הקושי הוא בזה, שרובם מהטורים הבלתי טוטמכים נמצאים במקומות נדחים, וגם אם יש ברצונם להשתלם אין להם אפשרות אוביקטיבית לכך. יש מקומות בצפון, שהמורה בהם מנותק במסך כל השבוע מכל שר כזו תרבותי, הוא נמצא במקום סבוע-טבועיים בלי לצאת ממנו, כי תנאי התחבורה במקומות אלה אינם מהפסדים לא לצאת את המקום ולחזור אליו מבלי להעדר יומיים לפחות מעבודתו. במקרים בודדים המפקח טמכים שהמורה יעזוב את המקום פעם בשבועיים או בחודש כדי להתראות עם משפחתו.

בבתי-ספר הדתיים המצב קשה יותר: מתוך 231 טורים בבתי-ספר טמלכתיים-דתיים במחוז הצפון יש כ-150 טורים בלתי טוטמכים, כלומר תוכנית הטורים האלה - איננו אוסר של כולם - היא לעזוב את הצפון כדי שיוכלו להשתלם, כי מטילא עוטדים ביום סן הימים לפטר אותם מאחר שאינם טוטמכים.

עד כמה שידוע לי בדעת משרד החינוך לעשות  
 ס פסל בועז, להקים שני מרכזי הסתלמות, אחד בצפון ואחד בדרום, ואם התוכנית  
 הזאת תוצא לפועל הרי מרכזים אלה יוכלו לעזור לחלק המורים הבלתי מוסמכים  
 לקבל סמיכות ולהקלט במערכת החינוך.

ברצוני להעיר עוד הערה בנוגע למורים מוסמכים  
 ובלתי מוסמכים. במקום בידח מטעם המורה לא רק כמורה בבית-הספר, אלא  
 עיני הציבור נשואות אליו, ואל המדריך מטעם תנועת המוסמכים, כאל  
 האנשים היחידים במקום שעליהם לרכז ולארגן את כל הפעולה הציבורית והחברותית  
 במקום. ומאד תלוי במורה שהציבור במקום יתלכד, התנאים יסופרו, כי מה  
 שאנו קוראים בית-ספר וגן זה עוד רחוק מלהיות בית-ספר תקין ומסודר.  
 על המורה להשפיע הספעה תרבותית ורוחנית על כל הסביבה ולא להצטמצם בתפקידו  
 כמורה בלבד. משום כך היה רצוי לראות מהי זיקתו של המורה, הנשלח למקומות  
 כאלה, לעיני ציבור, כיצד הוא יוכל להסתדר עם האנשים, האם יש לו  
 שפה מסותפת אתם, כדי שלא יסתגר בד"אמות עבודתו הספציפית.

אעבור לגורם השני - מצב המבנים. כאן על יבו  
 להבחין בין סוגים שונים של יטובים. במקום הראשון עומדים הקיבוצים  
 והמוסמכים. הם יש דואג, אולי יתר על המידה, התנאים בקיבוצים ובמוסמכים  
 הם כאלה שהיינו מאחלים לעצמנו בערים הגדולות; אנו טוענים לפעמים שאלה  
 סותרות, אבל אין ספק שמבחינה חינוכית זה טוב. במקום השני עומדים  
 מוסבי העולים והכפרים שהוקמו על ידי הסוכנות. במקומות אלה הוקמו צריפים  
 וגם בנינים לבתי-ספר, אבל יש שהצריפים אינם מתאימים לתפקידם. המצב  
 הקשה ביותר הוא בסיכונים שהוקמו על "עמילון". כי בהם אין דואג למוסד  
 חינוך. משרד החינוך מטפל כעת בעניין, ואני מקווה שאחרי הקמת קרן מסותפת  
 עם משרד העבודה אפשר יהיה להקים בנין לבית-ספר גם בסיכונים אלה.

בקשר להקמת המבנים אני חייב לציין דבר אחד  
 שמדאיג אותנו לעתים קרובות, וזה קשור לרשויות המקומיות, זהו ענין הקמת  
 בתי-ספר לשתי המגמות - מטלכתית וממלכתית. העוסקים בחינוך דתי במים  
 אלינו לעתים קרובות בטענה שהרשות המקומית אינה אחראית עליהם כשהיא קובעת  
 תוכניות הסיכון לבתי-הספר. הסיבה היא בכך שתוכניות הסיכון של המועצות  
 המקומיות והמועצות האזוריות קשורות לעתים קרובות ביהסוס הקואליציוניים  
 הסוררים במועצות הללו. אני מוכרח לציין בצער, שממלכתית המועצות הפליים  
 עדיין אינם חדורים בהכרח מהותו של החינוך הממלכתי, לכן אינני יכול  
 לוטר בכל המקרים שהדתיים אינם מקופחים, ובקשר לתוכניות הסיכון יש הכרח  
 שמשרד החינוך, או איזה גוף מסלתי אחר, יעמוד על המשטר על מנת שלא  
 יקופח אף צד מהצדדים.

כיוון שבגעת בשאלה הרשויות המקומיות,  
 ארחיב קצת את הדיבור על נושא זה, לדברים הנוגעים לחינוך. יתכן שאנו  
 מדינה צעירה ואין לדרוש את הדבר הזה מהרשויות המקומיות, אבל עובדה  
 מצערת היא שהרשויות המוניציפליות שלנו עדיין אינן מבינות את הערך הגדול  
 של החינוך וצורת הטיפול בחינוך. אני הבנתי זה מתחילה בריסוס, היא  
 מטסיכה בטיפול בבית-הספר במסך השנה. סתן שרדתי לבית-הספר - נקיון,  
 מאור, ריהוט, ציוד. כשמדברים עם באי כוח הרשויות המקומיות, הם אמנם  
 מביעים את רצונם הכן והטוב לתקן דברים אלה, אבל למעשה אין הדבר כך,  
 כי נוהגים לזקוף את כל הקטיים על השבון המצב הקשה בו נמצאים הרשויות  
 המקומיות. קשה לוטר שכל רשות מקומית נותנת את דעתה על שיפור התנאים,  
 גם במקומות שאפשר לעשות זה בסכומים קטנים, בעיקר בנוגע לגנים.

הדבר הבולט ביותר הוא הריסוס הבלתי מסודר.  
 במקומות רבים אנו עומדים עדיין בראשית המלאכה, כלומר נרסנו כל הילדים  
 כביכול, אבל למעשה טרם נרסנו כל החיבים להרסם. הרשויות המקומיות טוענות  
 שהורים אינם רגילים לרסום את הילדים בחודש אפריל או מאי. אני מבין  
 את הקוסי האוביקטיבי בדבר, אבל אני חושב שיש גם חוסר הבנה מספיקה מצד  
 הרשויות המקומיות לענין זה.

בסוגיה זו אני צריך להזכיר גם את הציבור. הדבר נוגע בעיקר לטובי עולים, כלומר למקומות של התישבות חדשה. הציבור בטקרים רבים בתוך לחץ, להשפעה חזקה מצד גורמים סוציאליים, מפלגתיים, ופוליטיים. קשה לבדוק באיזה מידה הדבר נכון, אבל מספיק שיבוא איש אחד ויספר לך שאינו עושה לא יספור את ילדו לבית-ספר מסויים, יפטר אותו מעבודתו, או מספרים לך שבא הרב וגזר על ההורה לרשום את הילד בבית-ספר דתי. יש מקומות שאין להם כל מחלוקת, כל הבדלי דעות, אין סכסוכים והדבר מסתדר כאילו מאליו. זה קורה בכל המקומות שהטנהלים הם בעלי תרבות, הם בעצמם מסתדלים להרים את ענין החינוך מעל לטריבות קטנות, אבל לצערי מספר הטנהלים והטורים מסוג זה הוא קטן מאד. בישובים התימניים יכול לפרוץ ריב על צורת הבאת ספר התורה, למשל, וזה יגרום לסכסוכים בבית-הספר.

נקודה אחרונה בסעיף זה הוא ענין הביצוע של חוק חינוך חובה. דבר זה תלוי בעיקר בגיל; כל מה שהגיל נטוך יותר, הפיקוח, והסדר וסילוי החוק הם גדולים יותר. כל מה שהגיל עולה - קטן הפיקוח, עולה מספר הילדים שאינם מבקרים בבית-הספר. בטובי עולים רבים טוענים ההורים שהם צריכים להעסיק את הילד בגיל 12 ו-13 בעבודת המסך, ובעיקר הדבר טודגס בעונות מסויימות. וכאן יכול המנהל להסקיץ את כל המאמצים אבל אין סיכויים שיצליח.

מעבור כעת לענין השלישי - תוכנית הלימודים. בנידון זה אני רגיל לוטר, בסוחחי עם טורים והורים, שאמנם קבענו את המסגרת לחינוך המסלכתי, אבל טרם טלאנו אותה תוכן. תוכנית הלימודים החדשה יצאה מדפוס רק לפני חודשיים, היא רק כעת מגיעה למי-הספר, לכן קשה לבדוק באיזה מידה תוכנית הלימודים לחינוך המסלכתי בקלטה בבתי-הספר, באיזה מידה שונה בית-הספר הטנה סמה שהיה בטנה שעברה. אנו נוכל לדעת זאת כאשר יתחילו להגשים את התוכנית החדשה לפיקוח מרכזי. לפי טעה מסוייבים להורות לפי תוכניות שהיו רגילים להן בטנים קודמות, אבל טבחינת ההכרה בטעותו של החינוך המסלכתי, אני יכול לוטר שאנו הצלחנו במידה שלא שיערנוה בשום פנים ואופן. לא טזטן נזדטן לי לשוחח עם ד"ר בירם. הוא טאל אתמי האם הטורים נגשים לענין החינוך המסלכתי בכנות או טתוך הטוואה. עניתי לו: אם יאטין לי הד"ר, אני יכול לוטר שלא יכללנו לטער שהדבר יתקבל בצורה כזו כפי שנתקבל, ואני טתכוון לסוגים טונים: אטטי הקיבוץ, הטוטב, הטפלגות הטונות. אינני יודע אם בקיבוצים טונתה התוכנית, אבל לא היו בטטך הטנה כל טענות שהכפריים הם טקופחים, או שאנו טתיחסים אליהם בצורה שהם אינם טטכייטים לה. יש לי רוטס שהם מסגלים את תוכניתם לתוכנית הלימודים המסלכתי, אבל אני טטתייג ואינני בטוח בכך, כי זהו דבר טטרם נתמטינו בו.

הוא הדין לגבי הדתיים. הם אטטנס טקבלים את החינוך המסלכתי כעובדה, אבל אטט קיטו של חינוך מפלכתי-דתי יוצר אטטוטפירה מסוייטת, ואם לא חכוכים, הרי זה קנדה בעיות אדמיניטרטטיביות.

לבטוף אטטוד על 2 - 3 נקודות נוספות ובוזה אטיים, כאשר אני חוטב על תוכניות לעתיד, כיצד לארגן את החינוך בטחוז הצפון, אני טגיע לידי הכרה שאנו טוכרחים לפצוא דרך לטיתוף פעולה אטיץ יותר עם הרטויות הטקוטיות. אחד הדברים הוא, להקים ועדת חינוך טחוזיים, בהם יוכל בא כוח טטרד החינוך, הוא הטפקח על הטחוז, לצאת בתביעות אל נציגי הרטויות הטקוטיות ויחד לתכנן את כל פעולת החינוך בטחוז.

הדבר הטני. הוא - סלקציה טתטדת של הטורים עם כל האופטיטיות שלי אינני טאטין טזפהי פעולה שיכולה להתבצע תוך טנה או טנתיים, זהו תהליך מטוטך, אבל אם כל טנה נתקדם לקראת הטטרה, עטטם הטינוי בטקום אחד טפיע על הטקוטות האחרים ויקרנם לקראת אותה טטרה.

דבר שליטי - בצטרך לחשוב על הקטת מי-ספר אטורים, טכיוון טאין זה בטוחנו להחזיק בכל מקום בית-ספר עם כנות קטנות יחד עם זה אינני טתעלם טן הצורך טבכל טקום יהיה בית-ספר קטן, אבל עלינו לטכנן הקטת בתי-ספר גדולים שיהיו עטירים בציווד ובטורים, וטיוכלו להטפיע על הטבינה כולה ויטטטו כטרכוזים תרבותיים לאותה טבינה.

אבקטך לפסוד פרטים על בתי-הספר לנערים עובדים.

טר שריד:

טר שוחט: ישנם 70 בתי-ספר לנערים עובדים מהם מטלכתיים 52 ומטלכתיים-דתיים 18; בסך הכל יש 152 כתות, מהן 125 בבתי-ספר מטלכתיים ו-27 בבתי-ספר דתיים; מספר התלמידים הוא 2749, מהם בבתי-ספר מטלכתיים 2322 ובבתי-ספר דתיים 427; בסך הכל טלמדים 167 טורים, מהם 135 בבתי-ספר מטלכתיים ו-32 בבתי-ספר דתיים. והנה החלוקה לפי צורת היסודיים: נערים - 7 בתי-ספר, בטוענות מקומיות - 4, בקיבוצים - 34, בטעברות 12, במושב עוליה - 13. אם להוריד את הנערים הלומדים בקיבוצים ובמוסדות, כ-1500 תלמיד, הרי נשארים רק 800 תלמיד בטביל כל יתר המקומות. ואין הדבר מקרה. בעיית גיוס תלמידים לבתי-ספר אלה היא בעיה חסרה מאד. אם עיר כמו חיפה אינה יכולה לגייס השנה יותר מאשר 300 תלמידים, בעוד שלפני שנתיים היו למעלה מ-1000, הרי במקומות כמו עפולה או בית-שאן, או בטעברות - לא כל שכן. אין לנו כל כוח לביוס תלמידים לבתי-ספר אלה. לאחרונה דובר על קציני גיוס, אבל הדבר לא הוצא לפועל. אנו מקבלים קצת עזרה מהעובדים הסוציאליים, הנמצאים בטגע עם המשפחות המטפיעים על ההורים לשלוח את הילדים, אבל בכל זאת מספר התלמידים מועט ויש לחשוב כיצד לגייס נערים לבתי-ספר אלה. השאלה היא האם אפשר באמצעים מסדתיים להכריח את הילדים לבוא לבית-הספר, אבל היו טורים שהנערים נקראו לגיוס כשהצטרפו להביא אותם לדין.

מעטוד בקצרה על מצב הגנים. בסחוז הצפון יש בסך הכל 335 כתות-גן, מהן 282 כתות מטלכתיים ו-53 כתות דתיות. מספר הילדים בגיל אינוך חובה הוא 3923, מהם 3135 בגנים מטלכתיים ו-788 בגנים דתיים. לי נראה שבעיית הגנים היא אחת הבעיות הטובכות ביותר, הן מבחינת הארגון, הן מבחינת החזקה והן מבחינת היחס של הרשויות המקומיות וארגוני הנשים. אינני יכול לוטר שאין מקומות בהם הגנים אינם מקופחים, כי לא ברור באיזה מקומות אנו חייבים לספק שירות ובאיזה איננו חייבים לספק שירות - לילדים בגל אינוך חובה וילדים שאינם בגיל אינוך חובה, כי אין אפשרות להחזיק גן ל-7-8 ילדים. אני עוד חייב לציין שיש גנים שהם לתפארת מבחינת הארגון והתנאים, ויחד עם זאת יש גנים, שבאספת הרשויות המקומיות הם מוזנחים וזהו חטא שהחזיק את הילדים בתנאים בהם הם נמצאים.

אסיים את דברי בדברי נחמה. מקובל אצלנו לחשוב כי בית-ספר בישוב עוליים, או בכפר עבודה, הוא בית-ספר מוזנח ללא טורים טובים, ללא מכל טוב. אולם ישנם בכמה מקומות בתי-ספר שהיינו יכולים להעמיד אותם כדוגמה לבית-ספר גם בערים הגדולות. למשל: בתל-הספר בטעברת נהריה, מטעברת טירה הדרוסיית, כפר עטה ועוד. לסקום כזה אפשר להיכנס ולמצוא סיפוק טלא, גם מבחינת הסדר וגם מבחינת המסירות והאהבה של טורים והורים.

הינ'ר ש. פרסיץ:

האם ביקרת טבלי שהמקום ידע על ביקורך?  
יש שאני מודיע למועצה על ביקורי, אבל על פי רוב אני טבקר טבלי שסיטהו ידע על כך.

טר שוחט:

ט. כפריית: לא ציינת מהו מחוז הסורים מתוך העולים החדשים.

טר שוחט:

יש להביח שכל הסורים הבלתי-טוטטכים הם עולים חדשים.

הינ'ר ש. פרסיץ:

האם לפי דעתך כל הילדים בגיל הגן ובגיל בית-ספר יסודי נמצאים בטסגרת מערכת החינוך? האם אתה יכול לוטר לנו מה דינם של ילדים בגיל 3 - 4 ומה מצבם?

טר שוחט:

טוטטיקה מדוייקת אין לי כרגע תחת ידי, אבל מתוך טגע עם הרשויות המקומות אני יכול להביח שהרוב הגדול של הילדים בגיל חינוך חובה נמצאים בטסגרת מערכת החינוך. הכתות הנטוטכות הן בדרך-כלל טלאות ואילו בכתות הגבוהות יותר, ו'ז' וח', מחוז הנעדרים הוא גבוה יותר, לפעמים אינני מוצא בכתה כזאת 40% מהתלמידים, אם כי להלכה כולם רטוטטים.

אשר לשאלה השניה, בנוגע לילדי הגן, הדבר קטור בהרבה בארגוני הנשים הפועלים במקומות שונים. במקום שיש ארגון נשים מסודר לעבודה זו, שם גם הילדים בגיל 3 - 4 מוכנסים לגן, ולפעמים אין אנו יודעים על כך מפילוס אנו מביטים בעין יפה על כך שגם ילדים אלה ייסצמו בגן. אילו יכולנו לכלול את ילדי גיל 4 לגנים - צריך היה לעשות זאת מטעמים סוציאליים פשוטים; איננו מדבר על חינוך ולימוד הלשון, אבל די לעבור במעברה ולראות את הילדים מתגלגלים בחוצות כדי לוטר שצריך להכניס אותם לתוך איזה חדר.

ד. צברית: (א) מהי הסיבה שקטן בהרבה מספר הילדים בתי-הספר לנערים עובדים?

(ב) האם יש במחוז הצפון מועדונים, לשעות מאחרי בית-הספר, או אין?

ה. בוגר: מטעמי שלרוב המקומות המרוחקים אתם שולחים דווקא את הטורים הבלתי מוסמכים, ואני חשבת שהם תושבי המקום. אבל מתברר שטורים אלה אינם אנשי המקום, הם נוסעים למטפחותיהם אחת לשבועים או לודס; מדוע, איפא, אינכם שולחים למקומות אלה טורים ותיקים וטנוסים אלא דווקא בלתי-מוסמכים הטעונים לימוד?

(ב) אני מבקש לטעוע ביותר פרוטרנט על תוכנית הלימודים ובמיוחד על חינוך חקלאי, האם בכלל יש חינוך לחקלאות באותם המקומות שכל הישוב הוא חקלאי והילדים עוזרים להורים בעונות של עבודה. הרי היה טוב מאד אילו יכלו הילדים ללמד את הוריהם בעבודה החקלאית.

(ג) בנוגע לועדי ההורים: לכאורה הדבר הזה רצוי מאד, רצוי שההורים יהיו קטורים לבית-הספר, יוכלו לחוות דעה; אבל מאד שני יש טכנה שועדים אלה ישטטו מקום לטריבות שונות מאחר שלא כל ההורים במקום אחד הם בני סוג אחד, בעלי מנטליות אחת. אני רואה לדעת האם הועדים יהיו נבחרים, או יהיו מטונים על ידי הטועצות המקומיות, או יוקטו באיזור צורה אחרת - סכל מקום זהו פרובלימה מאד מסובכת.

י. סטילנסקי: אני רוצה לגעת בשאלת הטורים הבלתי מנוסים האם יש אפשרות למחוז הצפון לבצע השתלטות של טורים כאלה אגב עבודתם, או על כל פנים בתוך תחומי מקום עבודתם, טבלי לצצוע את מהלך בתי הספר?

(ב) מהי מידת האפשרות לחייב את הרטויות המקומיות לבעלות טובה על מפעלי החינוך במקומות עד כמה שאני נוכחתי, במקום קטן על פי רוב, איש לא מטפל בזה, ומתוך זה נובעים קשיים עצומים ומסתבכים יותר ויותר בדכרים של פה בכך. השאלה היא באיזה מידה אפשר לחייב את הרשות המקומית שתהיה אחראית לכל מפעל חינוך שנמצא בתחומה, טבלי שיהיה צורך ליצור אפרט שלם שידאג במיוחד לזה. אני רואה דבר זה כבורלי.

(ג) ברצוני לטעוע יותר על בעיית בתי-הספר האזוריים. על פי הסכל היטר הדבר הזה טוב ובריא, אבל לסטטעסקים בענין, מתעוררת השאלה באיזה מידה ניתן להגשים למעשה מפעל כזה.

(ד) ביחס למצב הפיקוח: מהי מידת ההדרכה הטטטית הניתנת לטורה פלוני במקום; מתי רואים אותו, מתי הוא רואה עבודת כמה ושיעורים לדוגמה. השאלה היא: כיצד ניתנת ההדרכה ומה מידתה למעשה?

(ה) ביחס לפיקוח אזורי לאור הנסיון של השנה: בקודה זו היא רגישה ורגת פנים - באיזה מידה הפיקוח הוא עצמאי בענינים אדמיניסטרטיביים, בענינים כספיים, האם הדברים נחתכים באופן קל יותר, באיזה מידה הפיקוח הזה מצדיק את קיומו ומה חסר לו עוד כדי להשתכלל?

היו"ר ש. פרטיץ: לאור המצב הקטה של הטורים הבלתי מוסמכים רצוני לשאול האם חטבתם לקיים שיעורים להשתלטות בכתב ולרכז את העבודה המעטית בימי חופש שונים, והאם דבר כזה יכול להצליח, אם כי אני רואה את קטייו. אולי אפשר להקים בית-מדרס מיוחד בגליל ובגבול להשתלטות הטורים הטובים ביותר טבין כל הטורים הבלתי מוסמכים. לי צרמה שכדאי היה לעשות את הנסיון הזה.

(ב) לשאלת הבעלות על בתי-הספר, הספול של הרשויות המקומיות וריבוי חובותיהן לבני החינוך. שאלה יד עמדת לפנינו לא רק בולק זה של הארץ אלא בכל הארץ - במקום אחד ביתר חריפות ובמקום אחר בפחות חריפות. מה לעשות בטוענות, וביתור במקומות החדשים איפה שהאנשים לא חובכו לתפקיד זה אלא קולקלו סלכתחילה, סיוע בוואס לארץ, ויש בעניינים אלה טהור טהור טהור טהור טהור לא נתגבר עליו. אבל יש דרך אחת, במשך כל רשות מקומית קטנה במישהו - אם זה כפר עבודה, בק"ל, אם זה טוענת מקומית, במשך הפנים וכו' - וכל רשות מקבלת תקציבים, תמיכות או עזרה בצורה זו או אחרת. משום כך צריך להיות סיתוף פעולה גמור בין משרד החינוך והמוסדות האלה ולצרף מדעס את כל הסכומים הניתנים על ידי כל הגורמים לצרכי חינוך, והרשויות המקומיות צריכות לדעת סכומים אלה טכנים מתקציבן.

(ג) לענין הפיקוח: אני חושב שהפיקוח אצלנו הוא הדרכה, ואם הוא הדרכה לא יתכן שרק שני מפקחים יעשו את המלאכה העצומה הזאת. אני חושבת שבטוח זה אנו חייבים לעשות ראורגניזציה יסודית, כי זוהי בעיית הבעיות.

(ד) אני רוצה לסמוע עוד טהור על מצב הבריאות של הילדים בבתי-הספר. בודאי תאמרו לי שאין פיקוח מספיק ושבאותם המקומות שיש קופת חולים היא טפלת בילדים, אבל אין כל פעולה טובעת.

א.ר. נאור: (א) השתלפות טורים: אני גם כן חושבת שצריך היה לעבד תוכנית של השתלפות לטורים ולהפעיל אותה דווקא במקומות נדחים. משרד החינוך צריך למנות ועדת מוסחים אשר תעבד תוכנית בכל המקצועות היסודיים. לא נבוא לדרוש הרבה, אבל לפחות במקצועות היסודיים - עברית, תנ"ך, חשבון, ידיעת הארץ, היסטוריה - הטורים הבלתי מוסמכים צריכים להגיע לאיזה רמה פחות או יותר מתקבלת על הדעת. וכל האומר הזה אפשר להגיש בטכונות של סיעורים בכתב, כנהוג בארצות רבות.

(ב) לבעיית הילדים בגילאי 11 ו-12, שהוריהם טעטיקים אותם בעבודות המסך. ראשית כל הייתי רוצה להבין באיזה מידה העדרות הילדים מבית הספר בעונות מסויימות היא תוצאה של מצב אובייקטיבי, באשר המספחה לא תוכל להתפרנס בלי עבודתם של הילדים. אם זהו קוסי אובייקטיבי - צריך לחפש דרך, והלא בכל העולם יש הבדל בין בית-ספר כפרי לבין בית-ספר עירוני. אצלנו נדמה לי שאפשר לפתור בעיה זו על ידי כך שתוכן תוכנית סיוודת לבתי-ספר אלה באופן כזה שבחודשים מסויימים יינתנו לילדים באופן חוקי ימים של חופס, ואז נוכל לבוא לידי הסכם עם ההורים ונפסיק לחנך עבריינים כשאפשר יהיה לפתור את הבעיה באופן ראשי.

י. סטילנסקי: אני חושב שהטורים יתנגדו לזה.

א.ר. נאור: (ג) לענין קיפוח של בתי-ספר דתיים: מתוך דבריו של מר שוחט נסתמע שאין הוא יכול לומר שלא קופחו בתי-ספר דתיים; אם כך, מה משרד החינוך יכול לעשות? האם זוהי רשות בלעדית של הטוענות האזוריות לקבוע את חלוקת הבניינים, או הקטתם, או שזה בכל זאת בוגע למשרד החינוך? זוהי בעיית החורגת מתחומי מחוז הצפון בלבד, היא בוגעת גם לאזוריים אחרים, ירושלים למשל. ישנה בעיה טטובכת טהור של הקטת מבנים, והייתי מבקשת פעם לדון על כך בועדה.

(ד) לענין תוכנית הלימודים אין ספק שהתוכנית היא אחד הגורמים היסודיים, והייתי רוצה לדעת האם נערך סקר, באיזה מידה התוכנית, אפילו הישנה, מתאימה לרמתם של התלמידים. אינני מתכוונת לילדי הקיבוץ והטושבים הוותיקים, כי אם לגבי העולים החדשים.

מר שוחט אטר, סטבאינת הכרת מהותו של החינוך הטטלכתי ההצלחה היא בלתי טטוערת, והוא ביסס את דבריו בכך, שטעד הטורים הותיקים בקיבוצים לא נטטעו תלונות על קיפוחים. אולי לא נטטעו תלונות על קיפוח טטום שלא היה קיפוח, אבל האם ההנחה היא שהקיפוח בא לקפח דווקא את הקיבוצים, ואם הם לא טענו טענות קיפוח אין זה אומר לגבי ידי שום דבר. אני טהור אטטח לטטוע שיטנה הכרה בטעות וערכו של החינוך הטטלכתי, אבל אם מטטיכים ללמד עדיין לפי התוכנית של זרם העובדים, אין מה להתפלא שעדיין לא התלוננו.

בעקבות ביצוע חוק חינוך חובה היה צורך לבטל טחנות שונים. אני מבקשת לדעת כמה כמות התמוזגו, באיזה סידה עלה המיזוג יפה, בכמה סקרים צריך היה להחזיר את העטרה ליטנה.

ו. כפרית:

ראשית כל אני רוצה לטוע סבחינה כללית האם השתפר המצב או לא, כי בסידה שאני בקרתי בטובי עולים, הרי זוהי נקודת התורפה. לאחרונה הזדמן לי לבקר בבית-סאן ובסביבה והתרשמותי הינה קשה ביותר - גם מהטורים גם מדמות הילדים, הלבוס, הנקיון וכו'. הייתי רוצה לטוע על ההתקלמות שחלה במשך 5 שנים, ואני יודעת שבמשך הזמן היו חילופי טורים, חילופי אוכלוסין וסנויים שונים.

הייתי רוצה לדעת מהי סידת הפיקוח בכל טקום וטקום, גם בטקומות הטרופיקים, מהי סידת ההדרכה, כי בטקומות שאני ביקרתי בהם התרשמותי הייתה קשה מאוד.

יש גם לסקוד על קשר אפיץ בין היטוב הותיק והיטוב החדש, אימוץ של יטובים חדשים על ידי יטובים ותיקים, עזרה מצד היטוב הותיק, ביחוד הדרכה וחינוך. צריך לבחון באיזה סידה שותפו כל הגורמים בטקומות שיש יטובים ותיקים שהיו יכולים לעזור ליטובים הצעירים, כי בטופוסל דבר הרי גורל אחד צפוי לכולם.

פר טוחס אמר שבסידה סטוייטת העובדות הטרופיקליות עוזרות למטרד החינוך בגיוס תלמידים מסכנות סטוייטות. אני יודעת שיש תקציב, אמנם לא גדול, לפעולה טובעת, גם במטרד הבריאות וגם במטרד הסעד. כל הפעולה הזאת צריך לראות כנעשת על ידי מוידה אחת האחראית על גורל הרכוש היקר הזה. יש לדאוג לכך שהתקציבים שמקציב מטרד הסעד לפעולות כאלה יופצו. לטקומות הזקוקים להם. אנחנו צריכים לחפש את הדרך כיצד ללכך את כל הגורמים הנוגעים בדבר סביב ענין טרכוזי אחד, שאני תולה בו את גורל ההצלחה של ההתייטבות.

אשר לשאלת עבודת ילדים: זהה... בעיה חכורה מאוד, ובעתיד היא עלולה להחמיר יותר, ביחוד בטעברות, איפה שהיא יכולה להביא לעזובה ובריאות של ילדים. ברור שבעיה זו ניתנת להסדר יותר בטוב טאטר בטעברה, ופתוך נטיון מטקנו אני יכולה לוטר כי הטסק בזקק, בתקופות סטוייטות, לעבודת הילדים, וקשה מאוד להיטנע טזאת; לדוגמה: דילול והורדת תירס, הטקת זיתים וכו'. צריך להסביר לטורים שהדבר חיוני, יש לסחרר את הילדים לזמן מה ולהקדים, או לאחר, בחופס, כי הרי זהו צורך עונתי ולא תפיד.

ג. צברית:

רצוני לשאול בענין תוכנית הליטודים, כמהטך לדברים שנאטרו בנוגע לעיסוק ילדים בעבודה הקלאמית, האם לא כדאי לחבר תוכנית ליטודים טיוחדת, טקבילה לתוכנית הליטודים הכללית, שתהיה תוכנית כפרית? בתקופת הכנדט נטביל ילד הפלח הייתה תוכנית ליטודים טיוחדת, והיא התחסבה בעבודת הילדים. בטסק הוריהם גם טקצועות הליטוד הותאפו כך, שהילדים יוכלו להיות לעזר בבית. באופן כזה נוכל גם לפתור את שאלת הטורים הבלתי טוטטכים, באופן טבהיות הילדים עטוקים בטסק הוריהם יוכלו הטורים האלה לצאת להטתכלות בבתי-ספר של טורים טנוטים.

(ב) רצוני לדעת האם הטורים הללו, ביטובים נדחים, אינם באים בדרישה על הדרכה ופיקוח? אני פוסלת את הפיקוח האדטיניטראטיבי, אשר מטתפק בביקוד פעם או פעמיים בטנה, כי זה טכניס דכורליזציה בעבודת הטורה, תוכנית עבודתו מתערערת והוא אינו יודע כיצד להטטיך. אינני חוטבת שהדרכה בכתב הנה בעלת ערך, כי להורות פדגוגיה בכתב, זה דבר קשה, אם לא בלתי אפשרי. אני טעריכה הדרכה כטפורה טוב בא אצל טורה בלתי טנוסה ונטצא על ידו במטך טספר ימים, הוא בעצמו עובד עבודה טעטית ומדריך|אתהטורה|הדרכה טעטית.

אני יודעת שבזמננו הטורה היה הולך ומטקר בכל בית, היה בודק למה הילד נעדר, היה טטוחח עם ההורים; אינני חוטבת שהדרך הנהוגה כעת, שליחת סכתבים להורים, היא הדרך הנכונה; דווקא בסיס לב לחומר של העליה החדשה צריך לקטור קטרים הדוקים בין טורים והורים.

אינני מבינה מדוע הטנהל אינו עושה זאת בתוך הטיפול הכללי. אני יודעת  
מתוך ניסיוני האישי, שאם קיים טגע הדוק, ביקורים מבתי הילדים, כל היחס  
מסתנה. אינני מאמינה שהעובדת הסוציאלית תעשה זאת, אני מאמינה דווקא  
במורה, הוא בלבד יוכל למלא תפקיד זה.

היו"ר ש. פרסיץ: התשובות לשאלות יינתנו בצמד שבועיים,  
בעת הויכוח הכללי, כי אני הרשתי לעצמי  
להזמין לשבוע הבא את מפקח מחוז המרכז, על מנת לשמוע גם מפיו דו"ח על  
מצב החינוך.

הליכה בועלה בשעה 10.30.